

Solitaire bijen in mijn tuin

Tekst en foto's Ina van der Vlist

Ina van der Vlist schrijft over solitaire bijen in haar tuin en directe omgeving. Deze keer over zijdebijen, *Colletes*.

In *Bijenhouden* 2019-2 schreef ik dat de grote bloedbij, *Sphecodes albilabris*, een broedparasiet is van de grote zijdebij, *Colletes cunicularius*. Op een mooie wat droge koele dag in april was ik benieuwd of de grote zijdebijen weer net zo talrijk aanwezig waren in het stukje natte duinvallei als waar ik ze vorig jaar zag. Het was eigenlijk nog wat fris, maar als het zonnetje even scheen vlogen ze druk heen en weer. Er vlogen vooral mannetjes die achter de vrouwtjes aan gingen. Ook zag ik de typische nesten op de half-open plekken. Verder waren er nestgravende vrouwtjes en waren de grote bloedbijen present om hun eitjes in een voltooide broedcel van een grote zijdebij te leggen.

Negen soorten zijdebijen in Nederland

Zijdebijen zijn middelgroot en matig behaard. Ze worden

nogal gemakkelijk verward met zandbijen, maar alleen zijdebijen verspreiden een citroengeur als ze worden vastgepakt. De vrouwtjes vervoeren het stuifmeel tussen haren aan de achterpoten en de zijanten van het borststuk. Zijdebijen hebben één generatie per jaar en overwinteren meestal onder de grond. De mannetjes komen altijd als eerste tevoorschijn. Als een week later de vrouwtjes zich vertonen, wordt er vrijwel meteen gepaard. De negen soorten zijdebijen komen zeker niet allemaal in heel Nederland voor. Toch zijn er vrijwel overal zijdebijen te vinden.

Tong

De vorm van de tong kenmerkt de bijenfamilie waar de zijde- en maskerbijen bij horen. De tong is kort en bestaat uit twee lobben. Aan de aanhangsels langs de tong kunnen de verschillende soorten zijdebijen worden herkend. Priegelwerk dus. Net als maskerbijen (zie *Bijenhouden* 2018-6) gebruiken zijdebijen hun korte tong als een kwastje waarmee zij het nest aan de binnenkant

met een cellofaanachtig, schimmelwerend en waterafstotend laagje bekleden. Het lijkt wel polyester. Het mengsel van stuifmeel en nectar waarmee ze de broedcel vullen, is zeer vochtig tot bijna vloeibaar. Het ei wordt niet in dat stuifmeelmengsel gelegd, maar meestal aan de bovenkant van het nest geplakt.

Wormkruidbijcomplex

In de wegberm tussen het Achterhoekse boerenland groeit hier en daar boerenwormkruid. Vaak zitten daar veel insecten op en naar mijn idee ook wormkruidbijen. Ze lijken er in ieder geval erg veel op. Na uploaden van foto's op Waarneming.nl kreeg ik als beste suggestie: 'wormkruidbijcomplex'. Er vallen drie soorten zijdebijen onder dit complex: de algemeen in Nederland voorkomende wormkruidbijen (*Colletes daviesanus*), duinzijdebijen (*Colletes fodiens*) en de zeldzame zuidelijke zijdebijen (*Colletes similis*). Ze lijken sterk op elkaar en verzamelen vooral stuifmeel op composieten zoals boerenwormkruid en jacobskruis-

kruid. De gewone viltbij, *Epeolus variegatus*, is bij alle drie broedparasiet. Wormkruidbijen hebben zulke stevige kaken dat ze zelfs in zachte steensoorten hun nest kunnen graven. Ze gebruiken als enige zijdebij ook nestblokken, zijn pionier van steilwandjes en soms nestelen ze met meer dan duizend individuen bij elkaar.

Een uitstapje naar Voornes Duin

In de droge zomer van vorig jaar zag ik tot mijn verrassing, in de buurt van Oostvoorne, een zijdebij nectar verzamelen op watermunt. Het was een mannetje, want op de foto's telde ik 13 antennenleden. Hij was mooi op kleur en dus nog heel jong. De kleuren tussen bloem en bij contrasteren prachtig. Het was al eind augustus en hij had veel weg van de klimopbij. De twijfel over welke bij ik fotografeerde slaat alweer toe, want schor zijdebijen en de kleinere donkere zijdebijen komen ook voor in dit gebied. Toch ben ik reuze blij met de foto. ●

Zijdebijvrouwtjes van het wormkruidbijcomplex verzamelen graag stuifmeel op composieten zoals boerenwormkruid.

Grote zijdebijmannetjes willen zo graag paren, dat ze soms de jonge vrouwtjes opgraven.

Een zijdebijmannetje drinkt nectar van watermunt.